

УДК 351

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-4-31-40>

Гбур Зоряна,
доктор наук з державного
управління професор, професор
кафедри управління охороною
здоров'я та публічного
адміністрування Національного
університету охорони здоров'я
України імені П.Л.Шупика

Hbur Zoriana,
Doctor of Sciences in Public
Administration, Full Professor,
Professor of the Department of
Healthcare Management and Public
Administration, Shupyk National
Healthcare University of Ukraine Kyiv,
Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4536-2438>

Палагусинець Ростислав,
доктор наук з державного
управління, кандидат економічних
наук, начальник відділу іноземних
дипломатичних представництв
Департаменту державного
протоколу Міністерства
закордонних справ України

Palagusynets Rostyslav,
Doctor of Science in Public
Administration, Candidate of Economic
Sciences (Ph. D.), Head of the Division
of Foreign Diplomatic Missions,
Directorate General for State Protocol,
Ministry of Foreign Affairs of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1399-7164>

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

PECULIARITIES OF FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

Анотація. У статті висвітлені особливості фінансової безпеки України в умовах воєнного стану. Встановлено, що інститутами, що забезпечують фінансову безпеку України, є насамперед органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Визначено, що важливим органом, який безпосередньо здійснює забезпечення фінансової безпеки України є Служба державного фінансового моніторингу, а також Бюро економічної безпеки, яке займатиметься економічними питаннями, зокрема фінансовою безпекою. Виявлено, що забезпечити стабільне та надійне функціонування фінансової системи країни в умовах воєнного стану в Україні, а також максимально повно забезпечити потреби оборони України та забезпечити безперебійне функціонування державної фінансової системи є основними завдання України на порядку денному. Розглянуто особливості діяльності Національного банку України щодо забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану. Схарактеризовано особливості програми розширеного фінансування України, ухваленої Радою виконавчих директорів Міжнародного валютного фонду 31 березня 2023 р. Схарактеризовано особливості Стратегії розвитку фінансового сектора України прийнятої 19 серпня 2023 р. Визначено, що для забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану рекомендується органам державної влади: чітко виконувати свої зобов'язання згідно з домовленостями за програмами МВФ та іншими партнерами;

забезпечувати подальший розвиток внутрішнього кредитного ринку; сприяти реалізації Стратегії розвитку фінансового сектора України, згідно з якою очікується поступове послаблення надзвичайних заходів у фінансовому секторі, відновлення довоєнних заходів і поступове впровадження європейських наглядових вимог для зміцнення стабільності фінансового сектора; зберігати доступ до державних програм підтримки бізнесу для різних малих підприємств і банків, оскільки державні програми, зокрема «Доступні кредити 5-7-9%» і програми портфельних гарантій, допомагають зберегти доступ до кредитів для широкого кола малого та середнього бізнесу. Встановлено, що важливим завданням для органів державної влади є розробка нових підходів до формування державних механізмів забезпечення фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансова політика, органи державної влади, державне регулювання, механізм.

Abstract. The article highlights the peculiarities of financial security of Ukraine under martial law. It is established that the institutions that ensure the financial security of Ukraine are primarily public authorities and local self-government bodies. It is determined that an important body directly responsible for ensuring the financial security of Ukraine is the State Financial Monitoring Service, as well as the Bureau of Economic Security, which will deal with economic issues, including financial security. It is found that ensuring stable and reliable functioning of the country's financial system under martial law in Ukraine, as well as fully meeting the needs of Ukraine's defense and ensuring the smooth functioning of the state financial system are the main tasks on Ukraine's agenda. The peculiarities of the National Bank of Ukraine's activities aimed at ensuring the financial security of Ukraine under martial law are considered. The peculiarities of the Extended Fund Facility program for Ukraine, adopted by the Board of Executive Directors of the International Monetary Fund on March 31, 2023, are characterized. The features of the Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine adopted on August 19, 2023 are characterized. It is determined that in order to ensure the financial security of Ukraine under martial law, it is recommended that public authorities: clearly fulfill their obligations under the agreements under IMF programs and other partners; ensure further development of the domestic credit market; promote the implementation of the Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine, according to which it is expected to gradually ease emergency measures in the financial sector, restore pre-war measures and gradually introduce European supervisory requirements to strengthen the stability of the financial sector; maintain access to government business support programs for various small businesses and banks, as government programs, in particular, "Affordable Loans 5-7-9%" and portfolio guarantee programs, help to It is established that an important task for public authorities is to develop new approaches to the formation of state mechanisms for ensuring financial security.

Keywords: financial security, financial policy, public authorities, state regulation, mechanism.

Постановка проблеми. Фінансова безпека є ключовим напрямом державної політики в умовах глобальних викликів. Водночас належний рівень фінансового забезпечення має особливе значення для України, оскільки він є основою національної безпеки. Доцільно відзначити, що в період російсько-української війни фінансове забезпечення є особливо важливим для забезпечення стабільності розвитку нашої держави, оскільки в умовах воєнного

стану ризику та загрози фінансовій безпеці надзвичайно зростають, що, зі свого боку, зумовлює потребу у здійсненні ефективного державного регулювання щодо забезпечення на належному рівні фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення фінансової безпеки України в умовах війни є предметом досліджень багатьох вчених. Так, Будник Л., Ронська О. та Лісецька Л., вивчаючи особливості фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану, наголошують, що перш за все, доцільно визначити основні напрямки зміцнення фінансової безпеки в Україні, в основі яких лежать: оптимізація управлінської системи, покращення її функціональності; збалансованість бюджету, яка може бути досягнута шляхом збільшення сегмента доходів і скорочення витрат, оптимізації структури витратних статей і розширення беземісійних джерел для покриття дефіциту бюджету; забезпечення достатніх фінансових ресурсів для виконання поставленої місії під час криз, пов'язаних з війною; вдосконалення боргової політики; стійке зниження рівня інфляції; активізація процесу надання кредитів [1, с. 145]. Дмитрик О. та Токарева К. зауважують, що питання забезпечення фінансової безпеки є особливо актуальним в Україні під час воєнного стану. Науковці наголошують, що російсько-українська війна, яка ще триває, створила низку загроз фінансовій безпеці, зокрема високий рівень державного боргу та збереження тенденції до збільшення загального обсягу державного та гарантованого державою боргу в Україні, темпи зростання якого перевищують темпи зростання реального ВВП. Результатом зростання державного боргу стало збільшення частки бюджетних витрат на погашення державного боргу, що призвело до впровадження системних реформ. Водночас необхідність забезпечення виконання державних завдань збільшує навантаження на основні ресурси держави та негативно впливає на баланс [2, с. 75-76]. Тулуш Л., Леонтович С. та Радченко О. стверджують, що процес формування механізмів фінансової безпеки має відбуватися спільними зусиллями влади, державних інституцій, науки, практики, громадян та інвесторів. Зокрема, існує потреба у перегляді показників фінансової стабільності щодо банківської стабільності, стабільності небанківського фінансового ринку, боргової застави, бюджетної стабільності та монетарної стабільності, а також переоцінки лімітів і резервів. Вчені стверджують, що для подолання чинників руйнівного впливу російсько-української війни на Україну та світову економіку, треба насамперед припинити військові дії, створити засоби для відновлення української економіки, збалансувати ключові елементи національної безпеки [3, с. 337]. Коробцова Д. зазначає, що в умовах війни доцільно здійснювати державне регулювання, спрямоване на системне забезпечення надходжень до бюджету шляхом власної виробничої бази з метою запобігання руйнації економіки та реагування на конкретні загрози фінансовій системі. Враховуючи елементи фінансової системи, які впливають на забезпечення фінансової стабільності, а саме бюджетну систему, банківську систему, податкову систему та безпеку фінансового сектору підприємств, що працюють в країні під час війни, доцільно прийняти наступні заходи: розробити та впровадити простий, але надійний правовий механізм оподаткування державних і приватних суб'єктів господарювання, що дозволить забезпечити системне бюджетне фінансування важливих оборонних галузей; проводити стабільну монетарну політику; спростити правову базу ведення бізнесу та відкриття малого бізнесу, забезпечуючи при цьому системне надходження податків до доходів бюджетів усіх рівнів, оскільки податкові пільги створюють умови, які неможливо виконати [4, с. 145]. Водночас Ключко А.

стверджує, що державне регулювання фінансової безпеки в Україні в умовах воєнного стану повинно проводитися за наявності фізичних, зовнішніх, економічних і політичних загроз, а також за умов економічної нестабільності через суб'єктивні та об'єктивні чинники [5, с. 39].

Зважаючи на загальний огляд літератури та досліджень науковців з даної тематики, варто зазначити, що проблема фінансової безпеки України в умовах воєнного стану ще повністю не вивчена, зокрема з позиції практичного аспекту.

Метою статті є висвітлення особливостей фінансової безпеки України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення фінансової безпеки України включає низку заходів, зокрема проведення ефективної грошово-кредитної політики, реформування банківської системи тощо, які безпосередньо пов'язані з підвищенням ефективності фінансового сектору та сприяють інноваційному соціально-економічному розвитку України.

Інститутами, що забезпечують фінансову безпеку України, є насамперед органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Важливим органом, який безпосередньо здійснює забезпечення фінансової безпеки України є Служба державного фінансового моніторингу, яка виконує завдання фінансової розвідки, а також отримує та аналізує повідомлення про підозрілі операції та іншу інформацію про відмивання грошей, що одержані злочинним шляхом. Окрім того, у 2021 р. було створено Бюро економічної безпеки, яке займатиметься економічними питаннями, зокрема фінансовою безпекою. Завданням цього органу є ліквідація злочинів, що загрожують фінансовій безпеці України.

Повномасштабна російсько-українська війна вкрай негативно позначилася на всіх процесах в країні, особливо у фінансовій сфері. Це змусило керівництво країни переглянути підхід до фінансової безпеки. Забезпечити стабільне та надійне функціонування фінансової системи країни в умовах воєнного стану в Україні, а також максимально повно забезпечити потреби оборони України та забезпечити безперебійне функціонування державної фінансової системи є основними завдання України на порядку денному.

Через знижену ефективність ринкових інструментів і високий рівень невизначеності, що зумовлені умовами воєнного стану, неможливо реалізувати монетарну політику у вигляді інфляційного таргетування з плаваючим валютним курсом. Адміністративні обмеження на валютному ринку та обмеження руху капіталу ще більше послаблюють ефективність каналів монетарної трансмісії. За цих умов Національний банк України (НБУ) може тимчасово утриматися від використання ринкових валютних інструментів, зокрема ключової (облікової) ставки, як основного інструменту грошово-кредитної (монетарної) політики. З метою виконання зазначених завдань та мінімізації ризиків для цін і фінансової стабільності НБУ визначив важливість здійснювати регулювання грошово-кредитного ринку відповідно до чинного законодавства України [6].

З метою забезпечення безперебійного функціонування державної фінансової системи в умовах воєнного стану НБУ може підтримати державний бюджет шляхом купівлі цінних паперів Уряду України на первинному ринку (це тимчасова інституційна можливість у зв'язку з введенням воєнного стану). Окрім того, доцільність та обсяги фінансування державного бюджету визначаються окремим рішенням НБУ з урахуванням кон'юнктури фінансових ринків та фінансового стану держави, зокрема можливості наповнення державного бюджету з інших джерел [6].

Враховуючи потенційні ризики монетизації дефіциту державного бюджету, НБУ фінансує тільки критичні державні видатки в обмежених обсягах і лише шляхом купівлі державних цінних паперів на первинному ринку. НБУ також підтримує максимальну прозорість у сфері таких операцій. Загалом, обмеження розміру монетизації дефіциту бюджету та прозора комунікація можуть допомогти запобігти: загрозам посилення фіскального контролю, що призведе до «фіскальної депресії» та ефекту високої інфляції; послаблення довіри та дисбалансу очікувань у монетарній політиці, ускладнення процесу європейської інтеграції України та співпраці з міжнародними фінансовими донорами [6].

Таким чином, слід відзначити, що політика НБУ щодо забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану націлена на необхідності збереження інституційної, фінансової та операційної незалежності до належного виконання функцій. При цьому НБУ повинен уникати заходів та інструментів, які можуть призвести до ослаблення довіри до монетарної політики, незбалансованих очікувань та посилення фіскального домінування.

Щодо забезпечення належного рівня фінансової безпеки України 31 березня 2023 р. Рада виконавчих директорів Міжнародного валютного фонду схвалила програму розширеного фінансування України на суму 11,6 млрд спеціальних прав запозичення терміном на 4 роки. Таке фінансування становить приблизно 15,6 млрд дол. США. Основними цілями цієї програми є підтримка фіскальної, зовнішньої, цінової та фінансової стабільності, попри надзвичайно високу невизначеність, і відновлення боргової стійкості у перспективі.

Програма також спрямована на просування реформ та зміцнення інституцій для сприяння сталому довгостроковому економічному зростанню в контексті післявоєнної відбудови та членства України в Європейському Союзі (ЄС). Враховуючи надзвичайну невизначеність, спричинену російсько-українською війною, ця програма реалізовуватиметься у два етапи. На першому етапі програми зусилля будуть зосереджені на підтримці макроекономічної та фінансової стабільності в умовах війни, щоб зміцнити потенціал України для перемоги. Ця програма є частиною пакета допомоги на загальну суму 115 млрд дол. США, наданого Україні міжнародними партнерами. На другому етапі програми акцент буде зміщено на структурні реформи для зміцнення макроекономічної та фінансової стабільності, підтримки післявоєнної реконструкції, сприяння сталому довгостроковому зростанню та прискорення вступу України до ЄС [7].

Важливим заходом фінансової безпеки України стало затвердження нової Стратегії розвитку фінансового сектора України 19 серпня 2023 р. НБУ, Міністерством фінансів України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) та Фондом гарантування вкладів фізосіб (ФГВФО). Відтак, цим документом визначено поточні пріоритети та цілі розвитку фінансового сектору з акцентом на протистоянні російській агресії та відновленні держави [8]. Розробка цього документу підтримується Меморандумом про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом [9].

Реалізація положень Стратегії розвитку фінансового сектора України розрахована до 2025 р. і передбачає спільні дії регуляторів фінансового сектору, Міністерства фінансів України та ФГВФО, які спрямовані на досягнення таких стратегічних цілей, як забезпечення макроекономічної стабільності, фінансової стабільності, безперебійної роботи фінансової системи на відновлення країни,

надання сучасних фінансових послуг та забезпечення інституційної спроможності регуляторів та ФГВФО.

Заходи Стратегії розвитку фінансового сектора України поділяються на короткострокові, які умовно оновлюються та доповнюються з метою забезпечення стабільності та недопущення погіршення ситуації у фінансовому секторі та економіці в цілому. Вона також включає середньострокові заходи, які закладають основу для майбутнього економічного відновлення та зростання України.

Доцільно відзначити й те, що основними елементами Стратегії розвитку фінансового сектора України є:

- 1) злагоджені дії щодо безпечного завершення робіт з ліквідації наслідків війни;
- 2) діагностика кількісної оцінки вартості активів банків та пріоритетності вирішення проблемних кредитів;
- 3) розроблення та впровадження механізмів безпечного усунення потенційних вразливостей;
- 4) розроблення плану пріоритетних дій для моніторингу та вирішення проблемних кредитів;
- 5) розроблення планів на випадок надзвичайних ситуацій для реагування на можливі майбутні потрясіння;
- 6) пріоритетне перенесення банківських правил ЄС;
- 7) розроблення та впровадження механізмів координації дій між ключовими зацікавленими сторонами [8].

Проведення реформ у фінансовому секторі посилить потенціал України до перемоги, створить умови для післявоєнного відновлення та сприятиме сталому розвитку економіки країни. Тому першочерговою метою Стратегії розвитку фінансового сектора України є забезпечення надійного та стабільного функціонування національної фінансової системи за будь-яких обставин, досягнення європейської інтеграції українського фінансового сектору та досягнення режиму єдиного ринку з ЄС у сфері фінансових послуг. Цим документом визначено подальше посилення регулювання та нагляду за фінансовим сектором.

За сприятливих і стабільних макроекономічних умов поступова лібералізація фінансових ринків і грошово-кредитної політики має призвести до повернення до таргетування інфляції з плаваючими обмінними курсами. Очікується також поступово, скоординовано та безпечно припинити спеціальні наглядові заходи, запроваджені у фінансовому секторі на початку широкомасштабного вторгнення російського агресора в Україну, та використовувати спеціальні плани на випадок непередбачених обставин для реагування на можливі потрясіння у фінансовому секторі у перспективі.

Виконання завдань Стратегії розвитку фінансового сектора України дозволить забезпечити макрофінансову стабільність, сприяти сталому економічному зростанню України, підвищити надійність та технологічність фінансової системи, впроваджувати європейські стандарти на фінансовому ринку України, підвищити довіру до фінансового ринку, а також забезпечити виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і низки інших міжнародних документів України. Окрім того, забезпечення цілісності фінансової системи України, достатнього рівня міжнародних резервів, стабільності обмінних курсів, відповідного рівня ліквідності та стабільності фінансових установ, а також

збалансованого захисту кредиторів, споживачів та їхніх прав є теж пріоритетністю виконання положень Стратегії розвитку фінансового сектора України.

Варто відзначити те, фінансова сфера успішно адаптувалася до складних умов воєнного стану. Це пояснюється тим, що банки продовжують надавати послуги, підтримувати роботу мережі, забезпечувати операційну ефективність і прибутковість, а також нарощувати капітал. Належний рівень накопиченого запасу міцності сприяє фінансовій стабільності та зміцнює довгострокову стійкість суб'єктів фінансової сфери до подальших викликів.

Водночас для забезпечення фінансової стабільності в надзвичайно складних умовах воєнного часу потрібні тісна координація дій та ефективна підтримка всіх учасників фінансового ринку, тобто НБУ, банків, небанківських фінансових установ та інших регуляторів ринку.

Тому для забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнного стану рекомендується органам державної влади:

1. Чітко виконувати свої зобов'язання згідно з домовленостями за програмами МВФ та іншими партнерами. Так, схвалення нової програми фінансування МВФ у березні 2023 р. стало вирішальним чинником у посиленні систематичного та передбачуваного характеру зовнішньої фінансової допомоги. Своєчасне виконання Україною зобов'язань перед МВФ та іншими партнерами є ключовим для забезпечення додаткового фінансування під час війни та післявоєнної відбудови. Участь України у програмах МВФ та інших партнерів передбачатиме досягнення фінансової стабільності та впровадження реформ у сферах протидії корупції та дотриманню принципу верховенства права.
2. Забезпечувати подальший розвиток внутрішнього кредитного ринку. Так, Меморандум про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом передбачає продовження терміну погашення внутрішнього боргу до рівня 100%. На сьогодні високий показник ролонера значною мірою забезпечується діями НБУ, зокрема наданням банкам можливості покривати частину обов'язкових резервів за рахунок ОВДП. При цьому потенціал розміщення на ринку залишається високим. Цьому сприяє значна кількість вільної ліквідності в українських банках та уповільнення інфляції, що підвищує реальну дохідність гривневих або боргових паперів.
3. Сприяти реалізації Стратегії розвитку фінансового сектора України, згідно з якою очікується поступове послаблення надзвичайних заходів у фінансовому секторі, відновлення довоєнних заходів і поступове впровадження європейських наглядових вимог для зміцнення стабільності фінансового сектора. У співмірність з положеннями нової Стратегії розвитку фінансового сектора України доцільним є оновлення стратегії державних банків з урахуванням довгострокової невизначеності в безпеці та макроекономічній ситуації.
4. Зберігати доступ до державних програм підтримки бізнесу для різних малих підприємств і банків, оскільки державні програми, зокрема «Доступні кредити 5-7-9%» і програми портфельних гарантій, допомагають зберегти доступ до кредитів для широкого кола малого та середнього бізнесу. Доступ до цих програм має бути забезпечений у всіх банках. Плани щодо доповнення або розширення програми не повинні ставити під загрозу виконання зобов'язань за чинним контрактом. Також

потрібно зосередитися на підтримці малого та середнього бізнесу [10, с. 50].

У ситуації, що склалася в Україні, актуальним є створення державно-приватного механізму управління, який регулює відносини державного сектору економіки та спрямований на забезпечення обороноздатності країни. З одного боку, фінансовий сектор повинен знаходитися під повним контролем держави, з іншого – існує приватне підприємництво, яке забезпечує потреби населення та оподаткування якого створює стабільне джерело поповнення бюджету. Тому державне регулювання цих механізмів управління повинно забезпечувати життєздатність національної фінансової системи, тобто фінансову безпеку країни.

Фінансова безпека у зміцненні національної безпеки України є досить важливою складовою. Враховуючи сучасні впливи та виклики, розробка механізмів фінансової безпеки має стати спільним завданням органів державної влади у цьому напрямку. Тому необхідно посилити державне регулювання, спрямоване на систематичне надходження до бюджету шляхом власної податкової бази з урахуванням розвитку підприємництва. При цьому бажано дотримуватись стабільності оподаткування з урахуванням елементів фінансової системи, що впливають на забезпечення фінансової стабільності: безпеки бюджетної системи, банківської системи та фінансової стійкості підприємств, що працюють в країні під час війни.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи, слід відзначити, що фінансова безпека була і залишатиметься одним із пріоритетних напрямів забезпечення ефективного функціонування національної безпеки України. Тому наявні ризики у фінансовому секторі не повинні підірвати довіру суспільства до майбутнього країни. В умовах воєнного стану важливо вчасно виявити загрози фінансовій безпеці України. Це дозволить розробити практичні заходи для мінімізації таких загроз та ризиків і розробити стратегії зміцнення фінансової безпеки та впровадження збалансованої й ефективної політики, що у підсумку дозволить забезпечити стабільність фінансової системи країни. Тому важливим завданням для органів державної влади є розробка нових підходів до формування державних механізмів забезпечення фінансової безпеки. Це допоможе Україні швидше відновлюватися в найближчі роки, а також сприятиме швидкій інтеграції у європейське співтовариство.

Список використаних джерел:

1. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2022. № 77(4). С. 138–147.
2. Дмитрик О.О., Токарева К.О. Деякі аспекти фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України. *Економічна безпека: міжнародний і національний рівень*: за матеріалами І-ї науково-практичної конференції (м. Харків, 27 травня 2022 р.). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022. С. 73–79.
3. Тулуш Л.Д., Леонтович С.П., Радченко О.Д. Державне регулювання фінансової безпеки в умовах воєнного стану. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». 2022. С. 331–338.

4. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 141–146.
5. Ключко А.М. Особливості державного регулювання фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Актуальні питання фінансової безпеки*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 27 берез. 2023 р.). Вінниця: ХНУВС, 2023. С. 37–39.
6. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану: рішення Ради Національного банку України від 15 квітня 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-period-voennogo-stanu> (дата звернення: 12.07.2023).
7. Рада директорів МВФ ухвалила програму розширеного фінансування для України обсягом 15,6 млрд дол. США та затвердила перший транш у сумі 2,7 млрд дол. США. Національний банк України. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rada-direktoriv-mvf-uhvalila-programu-rozshirenogo-finansuvannya-dlya-ukrayini-obsyagom-156-mlrd-dol-ssha-ta-zatverdila-pershii-transh-u-sumi-27-mlrd-dol-ssha> (дата звернення: 12.07.2023).
8. Стратегія розвитку фінансового сектору України. Національний банк України. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini> (дата звернення: 10.07.2023).
9. Меморандум про економічну та фінансову політику. Національний банк України. 2022. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Lol_MEFP_Ukraine_2022-12-08.pdf (дата звернення: 10.07.2023).
10. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2023-roku> (дата звернення: 12.07.2023).

References

1. Budnyk, L. & Ronska, O. & Lisetska, L. (2022). Finansova bezpeka derzhavy v umovakh voiennoho stanu [Financial security of the state in the conditions of martial law]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk Ternopilskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu – Galician economic bulletin of the Ternopil National Technical University*, vol. 77(4), 138–147 [in Ukrainian].
2. Dmytryk, O.O. & Tokarieva, K.O. (2022). Deiaki aspekty finansovoi bezpeky derzhavy v umovakh voiennoho stanu [Some aspects of the financial security of the state under martial law]. *Zbirnyk naukovykh prats NDI PZIR NAPrN Ukrainy. Ekonomichna bezpeka: mizhnarodnyi i natsionalnyi riven: za materialamy I-yi nauково-praktychnoi konferentsii (m. Kharkiv, 27travnia 2022 roku) – Collection of scientific works of the Research Institute PZIR of the National Academy of Sciences of Ukraine. Economic security: international and national level: according to the materials of the 1st scientific and practical conference (Kharkov, May 27, 2022)*, Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 73–79 [in Ukrainian].
3. Tulush, L.D. & Leontovych S.P. & Radchenko O.D. (2022). Derzhavne rehuliuвання finansovoi bezpeky v umovakh voiennoho stanu [State regulation of financial security under martial law], *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 331–338 [in Ukrainian].
4. Korobtsova, D.V. (2022). Pravove zabezpechennia finansovoi bezpeky derzhavy v umovakh voiennoho stanu [Legal provision of financial security of the state under martial law], *Analitychno-porivnialne pravознавство – Analytical and comparative jurisprudence*, vol. 2, 141–146 [in Ukrainian].

5. Klochko, A.M. (2023). Osoblyvosti derzhavnoho rehuliuвання finansovoi bezpeky derzhavy v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of state regulation of the state's financial security in the conditions of martial law]. *Aktualni pytannia finansovoi bezpeky: zb. tez dop. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Vinnytsia, 27 berez. 2023 r.) – Current issues of financial security: coll. theses add. International science and practice conf. (Vinnytsia, March 27, 2023)*, Vinnytsia: KhNUVS, 37–39 [in Ukrainian].
6. Osnovni zasady hroshovo-kredytnoi polityky na period voiennoho stanu: rishennia Rady Natsionalnoho banku Ukrainy vid 15 kvitnia 2022 roku [Basic principles of monetary and credit policy for the period of martial law: decision of the Council of the National Bank of Ukraine dated April 15, 2022], available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-zasadi-groshovo-kreditnoyi-politiki-na-period-voyennogo-stanu> [in Ukrainian].
7. Rada dyrektoriv MVF ukhvalyla prohramu rozshyrenoho finansuvannia dlia Ukrainy obsiahom 15,6 mlrd dol. SShA ta zatverdyla pershyi tranch u sumi 2,7 mlrd dol. SShA [The Board of Directors of the IMF approved a program of expanded financing for Ukraine in the amount of 15.6 billion dollars. USA and approved the first tranche in the amount of 2.7 billion dollars]. *Natsionalnyi bank Ukrainy - National Bank of Ukraine*. 2023. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rada-direktoriv-mvf-uhvalila-programu-rozshirenoho-finansuvannya-dlya-ukrayini-obsyagom-156-mlrd-dol-ssha-ta-zatverdila-pershiy-tranch-u-sumi-27-mlrd-dol-ssha> [in Ukrainian].
8. Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy [Strategy for the development of the financial sector of Ukraine]. *Natsionalnyi bank Ukrainy - National Bank of Ukraine*, 2023. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini> [in Ukrainian].
9. Memorandum pro ekonomichnu ta finansovu polityku [Memorandum on economic and financial policy]. *Natsionalnyi bank Ukrainy – National Bank of Ukraine*, 2022, available at: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Lol_MEFP_Ukraine_2022-12-08.pdf [in Ukrainian].
10. Zvit pro finansovu stabilnist. Cherven 2023 roku [Report on financial stability. June 2023], available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2023-roku> [in Ukrainian].

Подано до редакції 3.08.2023 р.

Прийнято до друку 31.08.2023 р.